

Instytut Informatyki Uniwersytetu Wrocławskiego

Dawid Dudek, Piotr Gunia

“Ghostwriting kontra polskie prawo. Przekazanie praw autorskich”

Ochrona własności intelektualnej

Wrocław, 17 czerwca 2021

Spis treści

1. Wstęp	3
2. Kim jest ghostwriter	3
3. Ghostwiter a polskie prawo	3
4. Próby obejścia prawa	3
5. Pytania z polecenia	4
5.1. Interpretacja pierwsza - zapis wprost	4
5.1.1. W jakim zakresie A (ghostwriter) może korzystać później z tego artykułu?	4
5.1.2. Czy może go wysyłać znajomym, zwielokrotniać, upubliczniać?	4
5.1.3. Czy może go wykorzystywać w celach majątkowych?	4
5.1.4. Czy może go użyć np. w procesie rekrutacji do kolejnej firmy?	4
5.2. Interpretacja druga - Skrót myślowy	4
5.2.1. W jakim zakresie A (ghostwriter) może korzystać później z tego artykułu?	5
5.2.2. Czy może go wysyłać znajomym, zwielokrotniać, upubliczniać?	5
5.2.3. Czy może go wykorzystywać w celach majątkowych?	5
5.2.4. Czy może go użyć np. w procesie rekrutacji do kolejnej firmy?	5
6. Zakończenie	5
7. Bibliografia	5

1. Wstęp

Naszym zadaniem jest przeanalizowanie sytuacji pracownika A, który napisał artykuł dla pracodawcy, a w umowie znalazł się zapis „A przekazuje wszystkie prawa autorskie do tekstu pracodawcy”. Na początku naszej pracy przedstawimy sylwetkę ghostwritera oraz przybliżymy koncepcję umowy o poufności. Następnie skonfrontujemy oczekiwania wobec takiej osoby z polskim prawem, w szczególności przyjrzymy się „Ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych”, zwaną dalej „Ustawą o prawie autorskim”, a także zwrócimy uwagę na „Ustawę o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji”. Zastanowimy się, w jaki sposób można to prawo zinterpretować i próbować obejść. W końcu odpowiemy na kluczowe pytania. W jakim zakresie A może korzystać później z tego artykułu? Czy może go wysłać znajomym, zwielokrotnić, upubliczniać? Czy może go wykorzystywać w celach majątkowych? Czy może go użyć np. w procesie rekrutacji do kolejnej firmy? Tym pytaniom przyjrzymy się przy różnej interpretacji zdania „A przekazuje wszystkie prawa autorskie do tekstu pracodawcy” co znacząco wpływa na odpowiedzi.

2. Kim jest ghostwriter

Na początku rozważań na temat problemu ghostwritera i jego praw do wykorzystania utworu, należy się zastanowić kim jest „pisarz widmo”. Jak podaje wikipedia: „Ghostwriter (ang. pisarz-widmo) – osoba, która za wynagrodzeniem pisze, koryguje lub redaguje: opowiadania, artykuły, sprawozdania, teksty piosenek, prace naukowe, książki, które następnie zostają opublikowane pod nazwiskiem zlecniodawcy”. Tak więc jest to osoba pisząca całe dzieła na zlecenie kogoś innego i nie przyznaje się do autorstwa, właściwie nie korzysta z osobistych praw autorskich i rzeka się praw majątkowych. Z uwagi na fakt, że w polskim prawie, zgodnie z „Ustawą o prawie autorskim Art. 16”, nie ma możliwości zrzeczenia się autorskich praw osobistych, aby zlecniodawca miał gwarancję anonimowości prawdziwego autora w praktyce stosuje się umowy o poufności, tak zwane NDA (Non-disclosure agreement). Umowy te mają zastosowanie również wobec innych pracowników posiadających dostęp do poufnych informacji.

Umowa NDA zapewnia zachowanie tajemnicy przedsiębiorstwa, o której mowa w Artykule 11 „Ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji”. Powinna ona zawierać szczegółowo opisane elementy stanowiące tajemnicę przedsiębiorstwa, które dzięki niej będą chronione. W umowie należy również zawrzeć szczegóły dotyczące ewentualnego użytkowania dzieła, a także wszelkie informacje dotyczące kar umownych, czyli ich wysokość, sposób egzekucji oraz ewentualnie inne formy zadośćuczynienia, na przykład publiczne przeprosiny w formie pisemnej(w gazecie), sprostowanie.

3. Ghostwiter a polskie prawo

Przyjrzymy się bliżej kwestii zjawiska jakim jest ghostwriting w kontekście polskiego prawa. Przypomnijmy, że w założeniach czytelnicy nie powinni wiedzieć o istnieniu pisarza widmo. Czy jest to jednak możliwe? Polskie prawo mówi, że nie. Problemem jest tutaj kwestia praw autorskich. Przypomnijmy, że autor posiada dwa rodzaje praw autorskich - prawo autorskie majątkowe i prawo autorskie osobiste. Pierwsze z nich może, zgodnie z „Ustawą o prawie autorskim, Rozdział 3, oddziałem 2”przejsć na inne osoby. Po takim przeniesieniu autor nie może dalej czerpać korzyści materialnych z dzieła. Natomiast drugie prawo, zgodnie z cytowaną ustawą Art. 16, jest niezbywalne i nieprzenoszalne. Jak widać jest to bardzo problematyczne względem ghostwriting’u. Przykładowo jeżeli osoba A napisała dla osoby B jakiś artykuł, osoba B nie może przypisać sobie autorstwa. Jeśli jednak by to uczyniła, to popełniłaby plagiat („Ustawa o prawie autorskim Rozdział 14, Art. 115 ”). Dodatkowo zgodnie z tym treścią tego rozdziału pracownik A również mógłby ponieść prawne konsekwencje jako osoba biorąca udział w plagiacie ponieważ „wprowadza w błąd co do autorstwa” .

4. Próby obejścia prawa

Jak widzimy polskie prawo nie pozostawia miejsca na ghostwriting. Rzeczywistość jest jednak trochę inna - przez zapotrzebowanie na tego typu usługi, znajdują się osoby, które próbują obejść prawo. Pierwszy sposób, który jednak nie chroni przed odpowiedzialnością karną, to podpisanie umowy, która zazwyczaj zawiera następujące punkty:

1. przeniesienie praw majątkowych na zamawiającego

2. podpisanie umowy poufności, w której autor obiecuje pozostać anonimowy i nie wykorzystywać swoich praw pod groźbą kary

Czy taka umowa jest prawnie wiążąca? Odpowiedź jest krótka: To zależy. Część prawników uważa, że taka umowa jawnie stara się obejść “Ustawę o prawach autorskich” więc powinna być nieważna. Jak jednak wspomniałem - zdania są podzielone. Niezależnie jednak od interpretacji dalej pozostaje kwestia plagiatu związanego z nie podaniem nazwiska prawdziwego autora.

Innym sposobem na obejście przepisów jest zastosowanie współautorstwa. Wymaga to jednak jakiegoś kreatywnego wkładu zlecającego - co nie jest trudne do osiągnięcia - tu jednak też powinno podać się w jakimś miejscu nazwisko autora (sytuacja jak wyżej). Ciekawym przykładem mogą być książki, które bazują na rozmowie z kimś znanym i jego nazwisko zajmuje pół okładki, a nazwisko osoby, która prowadziła rozmowę i zajmowała się redakcją tekstu jest gdzieś z boku małymi literami. Często można na tylnej okładce znaleźć postać redaktora treści - to może być właśnie ghostwriter.

5. Pytania z polecenia

Zadanemu problemowi przyjrzelśmy się z dwóch stron, ponieważ w zależności od interpretacji odpowiedzi mocno się różnią. Za pierwszym razem zdanie “A przekazuje wszystkie prawa autorskie do tekstu pracodawcy” traktujemy literalnie, co znacznie upraszcza analizę. Następnie staramy się przeformułować to zdanie tak, aby oddawało ducha ghostwritingu, wtedy analiza staje się ciekawsza.

5.1. Interpretacja pierwsza - zapis wprost

Zajmijmy się pierwszą z dwóch możliwych interpretacji polecenia. Mianowicie uznajemy, że w umowie pojawiło się zdanie “A przekazuje wszystkie prawa autorskie do tekstu pracodawcy”. Jak wiemy z poprzednich paragrafów taka umowa w świetle prawa jest nieważna. Uzbrojeni w tą wiedzę możemy przystąpić do odpowiedzi na pytania zadane w poleceniu.

5.1.1. W jakim zakresie A (ghostwriter) może korzystać później z tego artykułu?

Może korzystać z tego artykułu tak, jakby umowa nie istniała - czyli ma wszystkie prawa do niej.

5.1.2. Czy może go wysyłać znajomym, wielokrotnie, upubliczniać?

Tak. Ma on pełną dowolność w upublicznianiu dzieła.

5.1.3. Czy może go wykorzystywać w celach majątkowych?

Pracownik A może czerpać wszystkie korzyści majątkowe z utworu.

5.1.4. Czy może go użyć np. w procesie rekrutacji do kolejnej firmy?

Oczywiście, może to zrobić.

5.2. Interpretacja druga - Skrót myślowy

Inną możliwością interpretacji zdania “A przekazuje wszystkie prawa autorskie do tekstu pracodawcy” w poleceniu jest założenie, że jest to skrót myślowy od konstrukcji typu: “Zrzekam się całości majątkowych praw autorskich na rzecz pracodawcy i zobowiązuję się do niewykonywania osobistych praw autorskich”. Przy takiej interpretacji musimy rozpatrzyć kilka kwestii. Po pierwsze przeniesienie praw majątkowych. Nie jest to problemem, ponieważ “Ustawa o prawie autorskim” dokładnie opisuje kwestie wynagrodzenia i przekazania praw majątkowych w oddziale 2 rozdziału 3.

Kolejny problem to zobowiązanie do niewykonywania osobistych praw autorskich. Zamierzony efekt można osiągnąć podpisując odpowiednią umowę o poufności, gwarantującą zlecającemu dyskrecję ze strony ghostwritera.

Teraz możemy zastanowić się nad zadanymi pytaniami:

5.2.1. W jakim zakresie A (ghostwriter) może korzystać później z tego artykułu?

Pracownik A może korzystać z utworu na takich samych zasadach jak każdy, czyli w granicach dozwolonego użytku opisanego w "Ustawie o prawie autorskim Rozdział 3, oddział 3, Art. 23".

5.2.2. Czy może go wysłać znajomym, zwielokrotniać, upubliczniać?

Zgodnie z "Ustawą o prawie autorskim Rozdział 3, oddział 3, Art. 23, ust 2", A może wysłać utwór osobom w stosunku towarzyskim, więc tak, może wysłać go nieodpłatnie znajomym. Zgodnie z tym samym artykułem może on zwielokrotniać utwór tymczasowo i w ilościach nie mających samodzielnego znaczenia gospodarczego. Jeżeli zaś chodzi o upublicznianie, to zakładając, że chodzi o rozpowszechnianie, czyli pierwszą publikację, to zapewne prawo do niego również zostałoby przekazane zleceniodawcy, więc A nie może upublicznić tego utworu.

5.2.3. Czy może go wykorzystywać w celach majątkowych?

Zakładając, że autorskie prawa majątkowe zostały w całości przekazane zleceniodawcy, to A nie może wykorzystywać tego utworu w celach majątkowych.

5.2.4. Czy może go użyć np. w procesie rekrutacji do kolejnej firmy?

Z uwagi na fakt, że w umowie NDA pracownik A zobowiązał się do zachowania tajemnicy przedsiębiorstwa, w tym przypadku autorstwa utworu, nie może on używać go w rekrutacji, choć mógłby powiedzieć, że jest autorem jakiegoś utworu nie wskazując, że chodzi akurat o ten. Pytanie, czy w jakikolwiek sposób wpłynie to na proces rekrutacji.

6. Zakończenie

Podsumowując zgromadzone przez nas informacje i przemyślenia na temat ghostwritingu w Polsce, temat okazuje się być zawiły i niejednoznaczny. Sytuacja nie jest jasno uregulowana prawnie, przez co wiele zależy od niuansów, takich jak dokładne brzmienie umowy. Ostatecznie wyroki w sprawach ghostwriterów nie mają jednej linii orzeczniczej, co pokazuje zawiłość zagadnienia. Wydaje nam się, że w związku z rosnącym zapotrzebowaniem na usługi ghostwriterów w naszym kraju, warto byłoby uwspółcześnić prawo i dostosować do nowych realiów.

7. Bibliografia

Podczas tworzenia pracy bazowaliśmy na wymienionych niżej ustawach oraz artykułach.

1. Ustawa z dnia 4 lutego 1994r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych
2. <https://www.parp.gov.pl/component/content/article/57196:non-disclosure-agreement-nda>
3. Ustawa z dnia 16 kwietnia 1993 r.o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji
4. <https://pl.wikipedia.org/wiki/GhostwriterPrawo>
5. <https://lookreatywni.pl/baza-wiedzy/ghostwriting-a-prawo>
6. <https://lookreatywni.pl/baza-wiedzy/wspolpraca-utwor-wspolautorski-prawo/>
7. <https://lookreatywni.pl/baza-wiedzy/plagiat/>
8. <https://lookreatywni.pl/baza-wiedzy/umowy-prawnoautorskie/>
9. <https://bezprawnik.pl/ghostwriting-prawo-autorskie/>